

Başlangıcından Günümüze Hadis Usûlü,

Ahmet Yücel,

İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat
Fakültesi Vakfı Yayınları 2009, 317 sayfa

Önsöz ve altı bölümden oluşan *Başlangıçtan Günümüze Hadis Usûlü* adlı kitap, İlahiyat Fakülteleri'nde lisans seviyesinde ders kitabı olarak okutulması amacıyla telif edilmiştir. Söz konusu çalışmada hadis usûlü prensipleri ortaya çıktıkları tarihî süreçler ve bunlar hakkındaki farklı yaklaşımlar dikkate alınarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kitapta yer alan konular, öncelikle ana çerçeveleriyle birlikte verilmekte daha sonra ise konunun detaylarıyla ilgili bilgi edinmek isteyenler için bazı temel kaynaklara işaret edilmektedir.

“Hadis Usûlünün Tanımı, Tarihçesi ve Kaynakları” başlıklı birinci bölümde hadis usûlünün tanımı üzerinde durularak başlangıçtan günümüze kadar geçirdiği tarihî süreç anahatlarıyla ele alınmaktadır. Bu bölümde Hz. Peygamber, sahâbe, tâbiîn ve tebe-i tâbiîn dönemleri, bu dönemlerin genel özellikleri ve hadis tarihi açısından önemli görülen siyasî ve sosyal gelişmeler hakkında önemli değerlendirmelere yer *verilmektedir*. Bölümün sonunda hadis usûlünün temel kaynakları III. asır, IV. asır ve sonrası ve son dönem şeklinde kronolojik olarak tanıtılmaktadır. Hadis usûlünün kaynakları başlığı altında son dönem eserleri arasında oryantalist ve modernist çalışmaların da zikredilmesi, bu çalışmaların hadis usûlü literatürü içerisinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceği sorusunu hatıra getirmektedir.

İkinci bölüm, “Hadisin Önemi ve Temel Kavramları” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde hadisin önemi ve temel kavramları tetkik edilmiştir. Peygamberliğin gerekliliği ve ona ait bilgilerin önemi ile peygamberin görevleri üzerinde durulan bu bölümde *sünnet, haber, eser* ve *hadis* gibi temel kavramlar ele alınmaktadır. Özellikle bölüm içerisinde sünnet kavramının incelendiği başlık altında ehl-i re'ÿ ve ehl-i amel ile ehl-i hadis ve İmam Şâfi'nin yaklaşımları sünneti tesbite yönelik farklı yaklaşımlar olarak tahlil edilmekte ve bunlar hakkında detaylı bilgi verilmektedir.

“Rivâyet” başlığına sahip olan üçüncü bölümde hadisin aslına uygun bir şekilde aktarılmasını temin amacıyla kullanılan metotlar (Hadis Öğrenim ve Öğretim Metotları) ve bu konu ile irtibatlı olarak mânen ve lafzen rivâyet konuları incelenmektedir. İlgili bölümde hadislerin nasıl nakledildiği yani rivâyetin keyfiyeti ile Hz. Peygamber'den işitildiği lafızla veya aynı anlama gelen farklı lafızlarla nakledilmesi (rivâyetin sıfatı) meseleleri ayrıntılı bir şekilde tetkik edilmektedir. Hadisin hangi metotla rivâyet edildiğini belirtmek üzere isnadda kullanılan rivâyet lafızlarından en yaygın olanları delâlet ettikleri metotlara göre zikredilmektedir. Özellikle tarihî süreçte rivâyet lafızlarının kullanımındaki tedriciliğe bazı örnekler verilmek suretiyle işaret edilmesi rivâyet tarihinin daha doğru anlaşılmasını sağlamaktadır. Hadislerin lafzen ve mânen rivâyeti konusunda sahâbe ve tâbiîn âlimlerinden nakedilen görüşler ve bu konunun temel hadis kaynaklarından seçilen bazı *hadisler* üzerinden izahı meseleyi okuyucunun zihninde somutlaştırmaktadır.

Hadisin iki önemli unsurundan birini oluşturarak isnadda yer alan ve söz konusu hadisin sonraki nesillere *intikalini* sağlayan râvi, dördüncü bölümde “Râvi” başlığı altında farklı açılardan irdelenmektedir. Hadis usûlünün en önemli konularından birini teşkil edip pekçok zâviyeden incelenen râvi müellif tarafından tanımı, önemi, kimliği: adı ve künyesi, vasıfları, tenkidi, tabakaları, kaynakları itibariyle araştırmaya konu edilmektedir. *Hadis İstilahlarının Doğuşu ve Gelişimi* ile *Hadis İliminde Tenkit Terimleri ve İlgili Çalışmalar* adlı kitapların da müellifi olan Prof. Dr. Ahmet Yücel, râvinin tenkidi konusunu râviyi ilgilendiren diğer hususlardan daha muhtevalı bir şekilde işlemektedir.

Beşinci bölümde hadis usûlü prensiplerinin kendisi için belirlendiği *mervî* rivâyet edilen bilginin kime ait olduğu (kaynağı), naklinin yaygınlığı (râvi sayısı) ve sıhhat açısından bölümlere ayrılarak “Mervî” başlığı altında detaylı bir şekilde konu edilmektedir. *Başlangıçtan Günümüze Hadis Usûlü* adlı kitap, beşinci bölümünde mütevatir ve âhâd başlıkları altında bu hadisleri kelam ve usûl âlimlerinin ele aldıkları gibi bilgi değeri bakımından tahlil etmesi ve mervînin sıhhat açısından değerlendirildiği başlık altında sahîh hadisin tespitindeki farklı yaklaşımları itibariyle oryantalistlere ve İslam modernistlerine yer vermesi bakımından hadis usûlü alanında yazılan çalışmalar arasında ön plâna çıkmaktadır.

Kitabın son bölümünü oluşturan altıncı bölümde ise Cerh ve Ta'dîl, İlelü'l-hadîs, Garîbü'l-hadîs, Muhtelifü'l-hadîs, Nâsih ve Mensûh, Esbâbü vurûdî'l-hadîs gibi hadis ilimleri sıralanmıştır. Mezkûr ilimler aslında hadisle ilgili bilinmesi gereken bilgiler anlamındaki ulûmu'l-hadîs'in (hadis ilimleri) ana konularını teşkil etmektedirler. Yukarıda bahsi geçen hadis ilimleri tanımları, ortaya çıkışları ve bu ilimler ile ilişkili literatüre yer verilmek suretiyle tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu bölümün hadis ilimlerinin muhtevalarının genişletilmesine yönelik çalışmaların yapılmasıyla ilgili müellifin bazı teklifleri yer almaktadır ki bu teklifler şöyle sıralanmıştır: Sistemleştirilmiş Cerh ve

Ta'dil, Hadis Kelimeleri Sözlüğü, Genişletilmiş Esbâbü vurûdi'l-hadis, Aynı Konudaki Rivâyetleri Bir Araya Getirmek.

Kitabın yazılması aşamasında istifade edilen eserlerin yer aldığı zengin bibliyografya ve okuyucunun kitaptan daha fazla ve kolay yararlanmasını sağlayan alfabetik karma indeksle *Başlangıçtan Günümüze Hadis Usûlü* adlı kitap son bulmaktadır. Hadis usûlüyle ilgili kaleme alınan diğer eserlerden farklı bir tasnifin esas alınması ve bu konuda yazılan kitaplarda yer almayan birtakım konuların tespit edilip işlenmesi *Başlangıçtan Günümüze Hadis Usûlü* adlı çalışmayı hadis alanı bakımından kıymetli kılan hususiyetlerdir. “İslam Modernistlerinin Çalışmaları”, “Oryantalistlerin Çalışmaları”, “Sahih Hadisin Tespitinde Oryantalistlerin ve İslam Modernistlerinin Yaklaşımları” gibi başlıklar altında bazı modern konu ve hadis tartışmalarına temas edilmesi söz konusu eseri orijinal kılan başka özelliklerdir.

Ele alınan konuların büyük oranda teorik meseleler olması göz önünde bulundurulduğunda lisans öğrencilerinin takip edebilecekleri düzeyde akademik bir dilin tercih edilmiş olması çalışmada incelenen konuların daha rahat anlaşılmasını sağlamaktadır. Ayrıca eserde hadis usûlü kaidelerinin ortaya çıktıkları tarihî zemin dikkate alınarak ortaya koyulması nedeniyle okuyucu, bu prensipleri kendi şartları içerisinde değerlendirme imkânı bulmaktadır.

Rahile YILMAZ

MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hadis, İSTANBUL